

(afbeeldingen en programma lezingen en excursies ontbreken)

INHOUDSOPGAVE BLAADJE 2009/3

- Uit het bestuur - Finette van der Heide
- Redactioneel - Tobias Woldendorp
- Oproep coördinator vogelwerkgroep- Het bestuur
- Belangrijke mededeling voor deelnemers aan de werkgroepen - Het bestuur
- De boom van Jan Wolkers - Frenk der Nederlanden
- Veenpluis kijken op de Vale Ouwe - Frans van der Feen
- Verslag vaarexcursie Botshol - Evert Pellenkoft
- Amsterdams fossielenroute - Tobias Woldendorp

UIT HET BESTUUR

Goed nieuws. Er wordt een nieuwe werkgroep opgericht. Een vogelwerkgroep. Zoals u misschien weet bestaat er in Amsterdam al een vogelwerkgroep, die zich ooit los gemaakt heeft van de KNNV. De achtergronden daarvan ken ik niet, maar een aantal leden vindt dat een vogelwerkgroep in de KNNV Amsterdam niet kan ontbreken. De gedachte is dat er in deze werkgroep een intensivering van het vogels kijken plaats vindt, door bij voorbeeld per bijeenkomst een vogelsoort in al zijn aspecten uit te diepen.

U vindt elders in dit Blaadje een oproep voor een coördinator voor deze vogelwerkgroep. We hebben een aantal enthousiaste leden, maar nog geen coördinator. Fred Nordheim, Martin Melchers, Evert Pellenkoft en Jan Timmer barsten van de ideeën over wat er in de vogelwerkgroep aan de orde moet komen en Stijntje Hallink en Nico Schonewille hebben zich al als lid opgegeven. Geïnteresseerden en de aspirant coördinator kunnen zich opgeven bij Jan Timmer.

Maurice van der Molen neemt het coördinatorschap van de paddenstoelenwerkgroep voor microscopie over van Ger van Zanen. Peter Wetzels zal de plantenwerkgroep gaan leiden. We zijn erg blij met de nieuwe werkgroepvoerders en wensen ze veel succes.

We zijn Ger buitengewoon dankbaar dat hij meer dan 40 jaar de plantenwerkgroep, de paddenstoelenwerkgroep voor microscopie en vele excursies heeft geleid. Natuurlijk zal er nog aandacht komen voor het afscheid van Ger als coördinator van deze werkgroepen.

Minder goed nieuws is dat we besloten hebben niet-betalende leden als lid te schrappen. Wij dragen u 17,50 van de contributie af aan de landelijke vereniging. Als leden niet betalen kost ons dat te veel geld. Alle leden die hun contributie niet betaald hebben zijn aangeschreven. Ongeveer zestig leden hebben ook daarna niet betaald. Deze leden zijn nu geroyeerd en ontvangen dus ook dit Blaadje niet meer. Mocht u iemand kennen die dit droeve lot getroffen heeft: als deze alsnog betaalt nemen we hem of haar weer liefderijk op in het ledenbestand.

Als u die zaken mist. Voor eind juli had u nr. 4 van Natura moeten ontvangen. Mocht

dat niet gebeurd zijn, laat u het dan weten aan Jelle Schuurmans, tel. 0499-399429, e-mail: ledenadministratie@knnv.nl.

Op onze Open Dag op 14 juni in de kantine van Gedenkpark De Nieuwe Ooster zijn niet veel mensen geweest (zo'n 40 personen in totaal), maar wij hebben het een erg leuke dag gevonden. Dankzij de inzet van de werkgroepcoördinatoren, van Nico Schonewille met zijn prachtige dia's en van het echtpaar Vriens en natuurlijk Riet Vogel, die samen voor heerlijke hapjes en drankjes zorgden, was er veel te zien en te genieten. De bomen- en parkvogelexcursie van Henk Wolters en Evert Pellenkoft was een succes en leverde ook nog enkele paddenstoelen op (Ger liep ook mee!). Degenen die er niet waren hebben wat gemist. Volgend jaar zullen we de Open Dag aankondigen in het excursieprogramma en niet apart zoals we dit jaar gedaan hadden. Het blijkt dan toch te weinig op te vallen.

U kunt nog mee op fluisterboot excursie naar de Botshol op 22 augustus of 5 september en ook voor de bus-excursie naar Gaasterland en Schokland zijn nog plaatsen. Hein Koningen en Geert Timmermans gaan Karin helpen met het excursieprogramma. Het is erg veel werk voor één persoon, zeker nu die in onmin leeft met KPN (Karin heeft bij dit schrijven nog steeds geen vaste telefoon- en internetverbinding).

In dit Blaadje vindt u een stukje van Frenk der Nederlanden, dat in Het Parool van 22 mei heeft gestaan. Hij was aanwezig bij de boekpresentatie van het boek 'Bomenpark De Nieuwe Ooster' waarvan het eerste exemplaar aan Karina Wolkers werd overhandigd. Ik vond het zo'n aardig stuk dat ik het u niet wilde onthouden en Frenk heeft het opgestuurd voor plaatsing. Het boek is uitgegeven door Uitgeverij Ginkgo te Leiden en daar verkrijgbaar (071-5125636), maar ook te koop in café Roosenburgh op De Nieuwe Ooster en in boekhandel Linnaeus.

Ik wens u namens het bestuur allemaal een prettige zomer en een goed begin van de herfst!

Finette van der Heide, voorzitter

REDACTIONEEL

Heerlijke lezenswaardige verhalen ook deze keer weer over all-round natuurbelevingexcursies naar Botshol en De Veluwe. En er staan er al weer veel op stapel. En hoewel er wel eens wat in het digitale veld kwijtraakt hopen we dat de deelnemers en lezers van Blaadje blijven schrijven. Want er is zoveel moois te zien. Gisteren zat ik nog op de OV-fiets vanaf Arnhem CS naar het Park Hoge Veluwe en wat is Nederland dan toch prachtig. Wat een ogenweide!! Juist mede dankzij de dreigende regenwolken. En wat brengt dit rare klimaat allemaal voor bijzondere insecten en planten naar ons land. En wat mogen we blij zijn dat we zoveel kenners van alle takken van de Veldbiologie in onze gelederen hebben. Want wat zijn dat nou voor grote geelbruine wespen, die je steeds meer in onze steden ziet en die ik tot voor kort alleen kende van late vakanties op de Griekse Cycladen. En wat een onverwachte pracht daar op dat verlaten stukje nieuwe (tijdelijke) natuur in het Westelijk Havengebied, knalroze boslathyrus naast bijenorchis. Zomaar!!! Ogenweide!!!. Maar er is natuurlijk de contramal. Het Wertheimpark wordt deze zomer geterroriseerd door een familie van inmiddels 15 tamelijk agressieve Nijlganzen. En zie ik nou vanuit het raam beneden op straat jonge hippe

Amsterdammers met een vossenwelp in de kuip van hun bakfiets?
Wordt het niet langzaam tijd voor een Nationaal Coördinator Duurzame Flora en Fauna (NCDF&F)?

Tobias Woldendorp

OPROEP COORDINATOR NIEUWE VOGELWERKGROEP

We zijn op zoek naar een Coördinator voor de Vogelwerkgroep KNNV Amsterdam. Er zijn al een aantal enthousiaste leden voor de werkgroep (zie stukje "Uit het bestuur").

De coördinator organiseert de studie-avonden en excursies in 2010, houdt contact met het bestuur en maakt aan het eind van het jaar een jaarverslag(je) voor de afdeling. De studie-avonden vinden plaats in de kantine van Gedenkpark De Nieuwe Ooster in een nog te bepalen frequentie.

De aspirant-leden willen graag hun kennis en ideeën met de coördinator uitwisselen. Zo wil men per avond allerlei aspecten van een bepaalde vogelsoort onder de loep nemen.

Mocht u geïnteresseerd zijn, neemt u dan contact op met Nico Schonewille of Jan Timmer. Hun contactgegevens staan aan de binnenzijde van het omslag.

BELANGRIJKE MEDEDELING VOOR DEELNEMERS AAN ONZE WERKGROEPEN

Alle werkgroepavonden zullen in het vervolg worden gehouden in de kantine van gedenkpark De Nieuwe Ooster Kruislaan 126

Begintijd werkvondens 20.00 uur, daarna gaat het hek dicht en is het alleen mogelijk de werkgroep leider op haar/zijn 06-nummer te bellen.

-1e werkvond Plantenwerkgroep: 18 augustus
(Wie te laat is moet even Nico Schonewille bellen: 06 1393 1693)

-1e werkvond Insectenwerkgroep: 19 augustus
(Wie te laat is moet even Badda Beijne bellen: 06 24 777 219)

1e werkvond Paddenstoelenwerkgroep voor microscopie: 31 augustus
(Wie te laat is moet even Nico Schonewille bellen: 06 1393 1693)

DE BOOM VAN JAN WOLKERS

De Nieuwe Ooster moet niet droef zijn, maar lieflijk. Dat lukt, ondanks alles.

In vak 1 van De Nieuwe Ooster staat een beuk. Niet zomaar een beuk, deze roodbruine *Fagus sylvatica* "Atropunicea", maar een beuk die ouder is dan de 115 jaar oude begraafplaats zelf, een beuk die alles heeft gezien. "Het leed van een eeuw, honderd jaar tranen, de troost van de tijd."

De woorden kwamen uit de mond van de dichter Jos van Hest, en wij, eenvoudige stervelingen, hingen aan zijn lippen. Aanstonds zou elders op de dodenakker de Jan Wolkers-boom worden onthuld, maar eerst nam Van Hest ons mee naar 1890, toen architect Leonard Anthony Springer De Nieuwe Ooster ontwierp. "Hij wilde een begraafplaats maken als een lieflijk, schilderachtig en poetisch oord, geen sombere en droefgeestige plek, maar een harmonisch park met slingerende paden en bomen die hun rijk bebladerde takken over de graven uitstrekken om ze te beschermen. En zo geschiedde. In 1892, twee jaar voordat De Nieuwe Ooster werd geopend,

plantte Springer de roodbruine beuk. En zijn wortels omvatten nu het graf van Gerlof Bartholomeus Salm, de architect die het aquarium van Artis bouwde en het kerkgebouw van de Vrije Gemeente aan de Weteringschans, beter bekend als Paradiso.

Aldus gesticht wandelden we de begraafplaats op. Ik dacht aan de collega's die hier begraven lagen, aan Theo van Gogh, aan de huiveringwekkende grafsteen die ik zojuist in uitvaartmuseum Tot Zover was tegengekomen:

*Spelend langs de waterkant
Moest het ongeluk je treffen
Wat je eigenlijk voor ons was
Leerden we nu pas beseffen*

Ja, de dood, die wil wat. Als mensen koesteren we het leven, stond ergens in het museum op de muur geschreven, maar hebben we de dood nodig om het zinvol te maken.

Vandaag toonde hij nochtans zijn vriendelijke gezicht. De zon scheen, de vogels floten en tussen de zerken rook het naar vers gemaaid gras. We passeerden het kindertuin en de strooiweide en kwamen uit bij het glazen beeld dat Jan Wolkers (1925-2007) maakte ter nagedachtenis van Theo Thijssen.

Aan de andere kant van het pad stond een jonge magnolia. Wolkers' weduwe Karina maakte zich los uit het gezelschap, trok haar jasje uit en zei toen met een knipoog: "Ik ga niet verder dan zo, hoor."

Ook haar toespraak was luchtig. Ze vertelde hoe Wolkers ooit van de hortulanus van de Hortus Botanicus in Leiden een stek had gekregen van de tulpenboom die door Boerhaave op het landgoed Poelgeest was geplaatst. De boom kreeg een plaats in de volkstuin van de kunstenaar en verhuisde later mee naar Texel.

Na zijn dood werd de as van Wolkers uitgestrooid tussen de wortels van de liriodendron tulipifera, op dezelfde plek waar eerder de poezen Voske, Knorretje en Vincent hun laatste rustplaats vonden. Want dat was de laatste wens van Wolkers geweest. "Als er een hemel bestaat," had hij gezegd, "wil ik naar de kattenhemel om tot in eeuwigheid blikjes tonijn open te maken."

Met een zwierig gebaarde onthulde Karina het naambordje van de boom, die tussen de graven van Hendrik Kloot en Arie van Rennes is geplant. We beloonden haar met een beschaafd applaus, maar nog was de plechtigheid niet voorbij. Want Karina is ook beschermvrouw van de Stichting Arboretum, die het bomenpark op De Nieuwe Ooster beheert. En daarin liet Springer 1400 loofbomen, 300 coniferen en 22.000 heesters neerzetten.

Trots overhandigde boomverzorger Johan Mullenders het eerste exemplaar van Bomenpark De Nieuwe Ooster aan Wolkers. Een fraai geïllustreerd boekje met rondwandelingen, columns en verhalen over de geschiedenis van de begraafplaats.

"De Nieuwe Ooster," zei Mullenders uitdagend, "is zonder twijfel de mooiste begraafplaats van Nederland." Memento mori.

FRENK DER NEDERLANDEN

(overgenomen uit HET PAROOL voor plaatsing in Blaadje)

**Veenpluis kijken op de Vale Ouwe, verslag busexcursie
Veluwe 30 mei 2009**

(zie ook verslag waarnemingen [Oud Groevebeek](#) en [Tongerse heide](#) van Hans Schut en Nora v.d. Meijden)

Hebben we dit jaar al op veel plaatsen veenpluis kunnen aantreffen, op de Tongerense Heide staat het ook volop. Tijdens de eerste busexcursie op Pinksterzaterdag van onze afdeling legde Norbert Damen uit hoe het allemaal zit met de waterhuishouding in de stuwwallen.

Over het Amsterdam-Rijnkanaal, waar men bezig is om de brug te veranderen in een hangbrug en hem zodoende een halve meter te verhogen, reden 34 natuurliefhebbers het Gooi in. Doorgaans gaat het dan zakelijk over de A1 waarover je in oostelijke richting rijdt, nu keken we met andere ogen en heette het de Gooise stuwwal, enigszins vergelijkbaar met die van de Veluwe, ook zoâ€™n in de ijstijd opgeduwde verhoging in het landschap. Daarin ontstaat wateropslag, dat door de onderste kleilaag niet wegzakt en derhalve nuttig gebruikt kan worden. Via het Eemdal ging het richting Amersfoort. Langs de weg bewonderden we het ook hier toegepaste historiserend bouwen: nieuwe woningen met rieten daken of in jarig dertig stijl, en ook een heel rijtje â€™ grachtenpandenâ€™.

warm appelgebak in het zonnetje

We waren al vroeg Putten, waar Karin bij Terra Nova/Fam. van Essen koffie met appeltaart had geregeld, wat we ons in het zonnetje goed lieten smaken. Naast het terras een goed onderhouden minigolfbaan, in een fraai aangelegde tuin.

Vlak bij werden we losgelaten op landgoed Oud Groevenbeek, waar we een schitterende wandeling van 2,5 km konden maken, langs rankend helmkruid en dalkruid, waar Trees een schorpioenvlieg, met zijn gevlekte vleugels ving, we ons bogen over een loopkever (thuis door haar nagekeken: kleine poppenrover â€™ Calosoma inquisitor, een rode lijstsoort), Norbert een goudsprietmot (minivlindertje) fotografeerde en Evert onder een bloeiende acacia een rozenkever determineerde (rood lichaam en groen kopstuk). Verschillende distelvlinders zagen we fladderen - waarop iemand vertelde dat je die zelfs bij Intratuin voor Moederdag had kunnen kopen! â€™ en meikevers snorren.

We kuieren langs een grafheuvel langs douglassparren. Er zijn verschillende jonge appels al afgewaaid met de storm de afgelopen week. In het Telgterveld scharrelt een reebok rond.

waterbeken

Dan komen we bij de Groevenbeek, een sprengbeek met water uit de Velwestuwwal, waarvan - legt Norbert uit â€™ de bodem is â€™ bekleedâ€™ met klei zodat-ie niet kan lekken en het water flink stroomt. We worden gewezen op de ijle zegge die hier groeit. We steken de bredere Volenbeek over, zien een grote lijster en komen bij de in Jugendstil opgetrokken villa en verder langs koetshuis, druivenkas en watertoren. Het landgoed is mede door de bloemen en struiken, kleurrijke bomen (rode beuk van 150 jaar oud) een waar lustoord. Boven ons gaan vinken en bonte spechten tekeer.

De tocht gaat weer verder, langs verscheidene rotondes (die volgens chauffeur Bertus eigenlijk wel slecht zijn voor het milieu, telkens afremmen en optrekken, bandenslijtage; afgezien nog van het lastige passeren van deze ringkruisingen) richting Epe, naar het Wisselse Veen en de Tongerense Heide. wel pluis in wissel

In het Wisselse Veen een rijkbloeiend veld met paars moeraskartelblad, gele kleine

ratelaar, witte veenpluis en rose echte koekoeksbloem. Peter zet het allemaal weer op de foto, maar hij niet alleen. We zien ook voortdurend excursisten met opschrijfboekjes in de weer, om later na te genieten van al het fraais. We gaan naar de Tongerense heide wandelen. Wat een heerlijke dennengeur in het lekkere warme weer! Norbert wijst op een edelhertenwissel. Aan het begin van de hei, onder de bomen, staat blauwe bosbes. Nee hoor, lacht Peter: het is vossenbes. We horen dat in de commissie bij de voorexcurisie, die altijd met veel voorpret gemaakt wordt, soms ook wel eens discussie ontstaat tussen de deskundigen over de juiste determinatie. We kijken naar een mestkever, die achteruit konijnenkeutels naar zijn hol rolt.

watersnuffel en witsnuitlibel

In de heide zijn diverse vennetjes ontstaan. De keileemlaag, hier ontstaan doordat de vlakke in vroeger tijden nog eens door een volgende ijsvlakte is $\hat{\sim}$ overreden $\hat{\sim}$ TM, zorgt niet alleen voor het reliëf van dit heideveld, maar ook dat het water niet weg kan zakken.

Er groeit erg veel zonedauw. Verder snavelbies. We horen het geratel van de heikikker en de zang van Geelgors en ook de Veldleeuwerik jubelt hier. Veel libellen vliegen er ook. Trees wijst de grote keizerlibel aan en de watersnuffel. Bij een volgend vennetje met knolrus, de viervleklibel en een witsnuitlibel.

Loes ontdekt een Boompieper. Als we hem $\hat{\sim}$ op aanwijzing $\hat{\sim}$ gevonden hebben, kunnen we hem goed door onze verrekijsers zien. We komen langs diverse velden veenpluis, veel pluizen hangen al in de heidestruiken. In het bosje horen we een Zwartkop. $\hat{\sim}$ Om de hoek $\hat{\sim}$ TM weet Norbert van de voorexcurisie nog borstelgras te staan. In een volgend ven $\hat{\sim}$ kwaakt $\hat{\sim}$ TM het van de kleine groene kikkers, die allemaal lichtgroen boven het water uitsteken.

Op zo $\hat{\sim}$ TM tocht leer je altijd veel van elkaar. Een deelneemster legt nog even het verschil uit tussen een libel en een waterjuffer. Een libel heeft zijn vleugels wijd uit, als hij stil zit en zijn ogen dicht bij elkaar, een waterjuffer heeft zijn vleugels langs zijn lijf en de ogen wat wijder.

Op een warm plekje worden al een paar blauwe bosbessen geplukt!

Als we terug zijn blijken anderen nog een Roodborsttapuit en een Bosrietzanger te hebben waargenomen.

Dan rijdt de luxe bus ons via Emst en Vaassen richting Apeldoorn over de flank van de Veluwe stuwwal, waar ook veel sprengbeken lopen, die in het verleden veel wasserijen en papierfabrieken van water voorzagen.

hallo Bandung

Reisleider Daemen heeft nog een culturele verrassing in petto: de in de volksmond genoemde Kathedraal van Radio Kootwijk, een uit 1920 daterend uit gewapend beton opgetrokken gebouw in art deco stijl met kenmerken van de Amsterdamse School. Peter Heijtel, die toch al zo veel van geschiedenis weet en onderweg moeiteloos talloze verhalen uit lang vervlogen tijden opdist, herinnert zich nog goed de radiostem $\hat{\sim}$ Hallo Bandung $\hat{\sim}$ TM. Vanuit dit zendgebouw onderhield men destijds de contacten met Nederlands-Indië. Er is een grote hal binnen, omdat er plaats moest zijn voor de gigantische dynamo $\hat{\sim}$ TMs nodig om energie voor de zendapparatuur op te wekken. Daar kwam veel warmte bij vrij en dat verklaart waarom de hal zo hoog is. Voor het gebouw een vijver om de zenders te koelen. Heel bijzonder om dit aparte gebouw bij het dorpje Radio Kootwijk, waar destijds het personeel woonde, midden op de hei te zien staan.

Via een andere $\hat{\sim}$ kathedraal $\hat{\sim}$ TM, een beukenlaan, reden we vervolgens naar en

door Hoog-Soeren, door Uddel, langs het Uddelermeer, een dood gat uit de ijstijd, naar Garderen, voor de traditionele pannenkoek bij restaurant "De Bonte Koe".

Vandaag waren we een aantal keren aan de ijstijd herinnerd, zodat sommige deelnemers aan de tocht het wel passend vonden zich te verwennen met een flinke ijscoupe toe. Dat we daardoor later terugreden dan gepland werd mild beoordeeld. We waren tenslotte allemaal moe maar zeer voldaan. Wie had zoveel mooie nieuwe ontdekkingen verwacht in zo'n bekende landstreek als de Veluwe? Terecht werd er dan ook geapplaudiseerd in de bus voor de chauffeur, voor Norbert en voor Karin en Lida. Ze hebben ons gastrijk verrast.

Frans van der Feen

Boek DUINEN EN MENSEN van Rolf Roos (red.)

Duinen en mensen Kennemerland is een full color boek over duinen en landgoederen. Het boek beschrijft het grootste deel van onze vastelandsduinen: regionaal van opzet maar is van landelijke betekenis door vervlechting van natuur, archeologie en historie en door het beeld van grote allure (vele nieuwe impressies, schilderijen en kaarten). Kennemerland wordt opnieuw op de kaart gezet.

Nieuwe archeologische inzichten, alle duinnatuur, nimmer gepubliceerde kaarten, artist impressions...

Archeologie 5000 jaar lang lieten kustbewoners sporen achter in het zand van Kennemerland. Het boek werpt een nieuw licht op onze ontstaansgeschiedenis in de vroege middeleeuwen.

Natuur De duinen: een oase van rust aan de rand van metropool Holland, met een natuurlijke rijkdom die Europees gezien onovertroffen is.

Historie Graven van Holland maar ook rijke Amsterdammers.

Via de site is het boek met korting te bestellen (â, - 22,50 in plaats van â, -29,95).

De kortingsactie loopt tot 30 september. <http://www.duinenenmensen.nl/bestel.php>

Mocht je interesse hebben in meer dan 1 exemplaar: mail ons dan geven we een prijsopgave. info@duinenenmensen.nl

VERSLAG VAAREXCURSIE OP IN NATURA 2000 GEBIED BOTSHOL, 17 juni 2009

Tegen de Botshol ligt de Waverhoek dat door waterpeilverhoging een plasdras gebied is geworden waar het aantal waargenomen vogelsoorten in een jaar is gestegen van 56 naar 143. Eerst even de boel afspeuren in dit vogelparadijs, waar helaas wel mensen in mogen wandelen wat enorm veel verstoring oplevert "waarom niet alleen een uitkijkplatform? Kieviten, kluten, kempaan, tureluurs, lepelaars, een ijsvogel en een zomertaling en al weer veel grutto's (helaas worden veel jonge grutto's gedood door predatie zoals kraaien en katten of de gesubsidieerde maaigehaktmolen van de boer ! dan trekken ze weer snel weg "sommige vliegen na opvetten in een keer 4000 km naar West Afrika !) Een vlakbij vliegende roodmus achtervolgt door een rietgors is een hoogtepunt! Later gecheckt en ik zag dat er op 8 juni ook " was gespot in de Botshol! Man heeft roodgekleurde borst en kop, de vrouwtjes lijken op mus maar zijn vink. De roodmus kwam in de jaren 80 vanuit het oosten van Europa naar ons land maar is praktisch verdwenen als broedvogel Het " WIEDje-wuuj-WIEDja" deuntje van de roodmus is niet meer uit je hoofd te krijgen met als ezelsbrug "klinkt als

~ please to meet you™ en dat was ik zeker. Verder een grote wolk putters en kneuen op de distels. Bij aankomst bij de Schuur van Natuurmonumenten waar de boot vertrekt ben ik te vroeg. Ik loop daarom de eerste kilometer heen en terug van een nieuwe 12 km lange wandelroute die rond het gebied Botshol is uitgezet en net weer open is. Voor deze route is ook een Mp3 en iPod toelichting ontwikkeld zag ik staan. Botshol ligt over de oude Waver in Utrecht ruim 10 kilometer van Amsterdam en is een stiltegebied voor water-, moeras- en weidevogels en buiten het broedseizoen van 15 maart tot 15 juni tot voor kort alleen bereikbaar over water met roeibootjes. Botshol kan deels worden overzien vanaf de kades langs Oude Waver en Winkel waar nu de wandelroute ligt, waarvan de eerste kilometers door natuur gaan die niet eerder toegankelijk was. Ik zie en hoor al veel rietvogels waaronder een hard zingende en wegvlochtende Grote karekiet (!!) en ik zie een meter lange ringslang voor me oversteken, misschien toch geen goed idee dit pad ! als ik al twee kwetsbare soorten verjaag?

Al in de 11e eeuw werd begonnen met de ontginning van het gebied vanaf de oeverwallen langs de veenriviertjes. Vanaf 1777 werd er veen afgegraven. Op de kaart uit 1900 kan men zien dat het centrale deel van Botshol al compleet was verveend. Alleen de voormalige eendenkooi het Groote Kooibosch en een aantal kleine legakkers staken nog boven het water uit. De vervening in de ernaast gelegen Vinkeveense Plassen kwam pas na 1900 op gang. Botshol is bekend om de bijzondere hydrobiologische levensgemeenschappen in plassen en sloten en aangewezen als Natura 2000 gebied.

In dit kader maken we met enkele KNNV leden en de trimvereniging Amstelveen een tocht met de fluisterboot van Natuurmonumenten. Onder de ervaren begeleiding van Jan Simons van de KNNV en roerganger Sietze de Jong van Natuurmonumenten speurden we in Botshol relaxed naar watervogels, waterplanten, fonteinkruiden, diverse soorten kranswieren en moerasplanten. Jan en Sietze houden een inleiding in de schuur en ze vertellen veel tijdens de tocht.

De Botshol is nu een oud laagveenverlandingsgebied van 1169 ha, een complex van ondiepe plassen met een gemiddelde diepte van 1,5 meter, met legakkers en eilanden. Het watermilieu in Botshol kan worden getypeerd als licht brak, helder, kalkhoudend tot kalkrijk water met lage voedselrijkdom. In het gebied komen daardoor onder meer galigaanmoerassen en kranswierwateren voor. Dit type wateren met Kranswieren is zeldzaam in ons land en is buiten Botshol grotendeels beperkt tot het Naardermeer en de Randmeren. In de jaren veertig groeiden er 5 soorten kranswieren waaronder sterkranswier en stekelharig kransblad het meest algemeen waren. Jan viste Sterkranswier op, dat piepkleine stervormige zetmeelbolletjes maakt voor de ongeslachtelijke voortplanting, en in een bakje water ging het met loepje de groep rond. Sterkranswier en Groot nimfkruid groeide volop in de Grote Wijde en Kleine Wijde tot in de jaren zestig. In de jaren zeventig en tachtig bleek echter dat de kranswieren zeldzaam waren geworden. Er werden in 1989 maatregelen genomen om de waterkwaliteit te verbeteren door een defosfatiseringsinstallatie bij binnen laten van water. Binnen enkele jaren werd een spontaan herstel waargenomen. Negen kranswiersoorten vestigden zich waaronder de zeldzame soort gebogen kransblad, die de dominantie overnam van sterkranswier. De onderzoekers veronderstellen dat de reden hiervoor is dat met de maatregelen ook het zoutgehalte toegenomen is. We varen tussen de gele plomp die bijdraagt aan de hoeveelheid

zuurstof in het water, een plant met driekante bladstelen met grote luchtkanalen De langgesteelde boterbloemachtige bloemen steken de hele zomer tussen de bekende drijvende ovale bladeren omhoog,. Deze bladeren worden net als de bloemknoppen aan de grote wortelstok gevormd. Deze wordt ook soms drijvend op het water aangetroffen. De geurende gele bloem trekt veel hommels en wilde bijen, vliegen en kevers aan, die meestal kruisbestuiving veroorzaken. Ze bestaat uit 5 gele kelkbladen en tal van kleine kroonblaadjes elk met een honinggroef..Het eerste levensjaar kent de plant vaak alleen een onderwatervorm, die dicht opeenstaande lichtgroene onderwaterbladeren in een rozet vormt. Deze "slavelden" zijn goed te zien vanuit de boot in het kraakheldere water en al loerend in deze onderwaterwereld zie ik er veel kleine vissen voor langs zwemmen, waaronder een jonge snoek met zijn gekke bek. Er snorren talloze libellen om ons hoofd al dan niet in paringsrad ; waaronder oeverlibel keizerlibel, viervlek, platbuik, vuurlibel en blauwe glazenmaker als ik ze goed heb gezien in hun snelle helikoptervlucht.. Op de plompbaden zitten roodoogjuffers, watersnuffel en mercurjuffer. "Ik heb de witte waterlelie lief " alleen houdt ze zelf niet van brak water dus er staan er maar weinig. Drie vissoorten van Europees belang die voorkomen in deze donkere wateren zijn bittervoorn, kleine modderkruiper en rivierdonderpad. De bittervoorn is afhankelijk van rijke watervegetaties en voor zijn voortplanting is hij afhankelijk van grote zoetwatermossels, waarin de soort haar eitjes afzet.; de schelpen ervan lagen onderweg op het nest van een meerkoet. In het voorjaar ontwikkelt het wijfje een lange legbuis. In deze tijd is het mannetje reeds op zoek naar een geschikte mossel. Het mannetje ondergaat tijdens de paringsperiode een kleurverandering. De vinnen worden rood en de buik krijgt een gele kleur terwijl op de kop witte knobbeltjes te voorschijn komen. Het op dit uiterlijkvertoon afgekomen wijfje gaat via de legbuis eicellen loslaten in de kieuwholte van de mossel. Het mannetje gaat direct daarna zijn zaadcellen afzetten in de buurt van diezelfde mossel, juist bij de mondopening. Deze zaadcellen worden dan automatisch naar binnen gezogen. In de daaropvolgende weken zullen de eitjes geen last hebben van zuurstofgebrek of predatie. Bij het verlaten van de mossel kunnen de jonge bittervoorns reeds zeer goed zwemmen Bittervoorns eten als karperachtigen voornamelijk plantaardig voedsel (algen) dat van stenen wordt gegraasd. Door vervuiling en het verdwijnen van geschikte wateren, staat de bittervoorn nu op de Rode Lijst aangemerkt als "kwetsbaar" .

Boven water huist in de kerk van Vinkeveen een kraamkolonie meervleermuizen, die in de avond en de nacht op insecten boven het water van Botshol jagen. In Botshol broedt ieder jaar de krooneend uit Zuidoost Europa die bij voorkeur kranswieren eet. Toen de Nederlandse broedpopulatie in de jaren tachtig op een dieptepunt zat, was Botshol een van de weinig jaarlijks bezette broedplaatsen. De prachtige Krooneend doet het, na herstel van kranswiervegetaties, landelijk veel beter, vooral in de nabije Vinkeveense Plassen.

We leggen aan bij een blauwgrasland met veel gevlekte rietorchis en welriekende nachtorchis en natuurlijk grote ratelaar, wat een schoonheid! .. er wordt dan ook veel gefotografeerd. Langs de kant galigaan, gele lis, kleine lisdodde, valeriaan, poelruit en nog veel meer.

Elk jaar broedt een kleine kolonie zwarte sterns in de plassen. In de verte zag ik er twee vliegen met een visdief en overal boven het water jagende gierzwaluw, huiszwaluw en boerenzwaluw en gelukkig ook een vliegende koekoek. Verder waren er de algemene rietvogels te horen zoals de kleine karekiet, bosrietzanger, rietgors,

en de minder algemene snor. Maar natuurlijk ook de gewone soorten als winterkoning fitis, tjiptjaf, tuinfluiter en zwartkop, die onze vaargenoten op naam moesten brengen. De laatste jaren kan men in BotsholTM in de zomer geregeld de heilige ibis zien vliegen, een exoot die hier tussen vijf paar lepelaars broedt, helaas bleven ze voor ons verborgen. We voeren langs een kleine kolonie aalscholvers en een kapmeeuwen kolonie met veel uitgevlogen jongen. De roofvogels waren met de thermiek van het mooie weer goed aanwezig zoals Havik 3 x boven ons cirkelend (ook de horst gezien op aanwijzing van Sietze), Wespendif (!), veel Buizerd, 2 Torenvalk, 1 paar Boomvalk (4x) libellenjagend boven ons, Sperwer en als toetje man Bruine kiekendief, die hier nestelt.

Alle successiestadia van laagveenverlanding in ruimte en tijd zijn hier vertegenwoordigd. In een ambitieus stappenplan streeft Natuurmonumenten dan ook naar het behoud en herstel van de ecologische samenhang binnen het Natura 2000 netwerk zoals door kap van te veel moerasbos. Dit ten behoeve van de duurzame instandhouding van natuurlijke habitattypen met bijbehorende soorten in en rond de Botshol. Met de excursie krijg je een aardige kennismaking met deze leefwereld. Mooie tocht die op zaterdag 22 augustus en op 5 september nog eens wordt herhaald. Erg de moeite waard. Opgeven: Finette van der Heide, tel. 020-3316485, e-mail: F.v.d.Heide13@kpnplanet.nl

Evert Pellenkoff

AMSTERDAMSE FOSIELENROUTE

Aan het begin van hun vakantie kwamen mijn nichtje en vriendin bij mij logeren in Amsterdam. Dat is om meerdere redenen altijd meer bijzonder dan het leven in de provinciestad waar ze hun leven doorgaans slijten. Fotograferen in het nevelwoud in de hortus, varen met een sloep door de grachten. Deze keer was het extra bijzonder omdat we gewapend met de folder Schatkaart voor Amsterdammertjes en het boekje Amsterdamse fossielenroute, de grachten en straatjes, die reeds gereconstrueerd zijn bij "De Grote Opvijzeling van de van de openbare ruimte" gingen inspecteren op relictten uit Cambrium, Carboon en Perm.

Wat een genot te speuren naar wat in eerste instantie ingesleten kauwgom, weggegooid door leeftijd genoten van deze pubermeisjes lijkt. Als je goed kijkt zie je her en der in de hardstenen trottoirbanden, die nu eens uit België komen en dan weer uit het Ierse Kilkenny, zeelies, brachiopoden. Waar dan toch? Vooral aan de rand van Singel, Herengracht en dwarsstraatjes hierop en aan de Kloveniersburgwal. Maar ook bijvoorbeeld bij de Stopera en de hierop aansluitende recent opgeleverde omgeving van De Hermitage.

Nicht en vriendin zijn inmiddels met geschaafde knieën weer veilig op stek aangeland.

Het informatieve boekje (ISBN 978-90-78648-03-1) is geschreven door Anemieke van Roekel en is uitgegeven door De Vuurberg. Meer lezen en bestellen: www.geokids.nl en www.vuurberg.nl

Tobias Woldendorp